

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Розглянуто правове регулювання та проблеми ліцензування у сфері телекомунікацій. У ході аналізу було опрацьовано основну нормативну базу, що регулює ліцензування у сфері телекомунікацій, подано її загальну характеристику. Проаналізовано досвід країн Євросоюзу.

Ключові слова: ліцензування, телекомунікації, Євросоюз.

Рассмотрено правовое регулирование и проблемы лицензирования в сфере телекоммуникаций. В процессе анализа исследована основная нормативная база, которая регулирует лицензирование в сфере связи, ей дана общая характеристика. Проанализирован опыт государств Евросоюза.

Ключевые слова: лицензирование, телекоммуникации, Евросоюз.

Legal regulation and problems of licensing in the sphere of telecommunications are considered. The main normative base which regulates licensing in the sphere of connection in the process of analysis is researched. Its general characteristic is given. Experience of European Union states.

Key words: licensing, telecommunications, European Union states.

Світове суспільство переходить до глобального інформаційного простору. Новий етап у розвитку українських телекомунікацій — це етап перетворення українського суспільства на основі конвергентного об'єднання інформатизації і телекомунікації в електронно-інформаційне суспільство на основі Закону України «Про телекомунікації» (далі — Закон) [1] і інших регламентних документів. В Україні зв'язок є одним з найбільш стійких секторів економіки. Водночас використання комунікаційних послуг є невід'ємною частиною життя кожної людини, а тому держава як організатор суспільних відносин повинна

забезпечити використання телекомунікаційних послуг її громадянами виключно у правовому полі.

Для досягнення цієї мети органи державної влади використовують такі важелі, як контроль, нагляд та ліцензування окремих видів господарської діяльності. Так, Закон частинами 2, 3 ст. 42 закріплює види діяльності у сфері телекомунікацій, що підлягають ліцензуванню. Ліцензія — це документ, що засвідчує право суб'єкта господарювання на здійснення зазначеного в ньому виду діяльності у сфері телекомунікацій протягом визначеного строку на конкретних територіях з виконанням ліцензійних умов.

Ліцензування — це видача, переоформлення, продовження терміну дії, визнання недійсними, анулювання ліцензій, видача копій та дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов. Питання ліцензування у сфері телекомунікацій досліджували такі вітчизняні та зарубіжні дослідники як С. Добрін [2], І. Стройко [3], А. С. Тітов [4], В. О. Невядовський [5]. Проте існує потреба дослідити проблеми ліцензування у сфері телекомунікацій та порівняти їх із досвідом країн Євросоюзу.

Насьогодні відповідно до частини сьомої статті 42 Закону ліцензуванню підлягають такі види діяльності у сфері телекомунікацій:

1. надання послуг фіксованого телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку: місцевого; міжміського; міжнародного. Ліцензійні умови затверджено Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 29.07.2010 №348 [6].
2. надання послуг фіксованого телефонного зв'язку з використанням безпроводового доступу до телекомунікаційної мережі з правом технічного обслуговування і надання в користування каналів електрозв'язку: місцевого; міжміського; міжнародного. Ліцензійні умови затверджено Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 10.12.2009 №1789 [7].
3. надання послуг рухомого (мобільного) телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних

мереж і надання в користування каналів електрозв'язку; Ліцензійні умови затверджено Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 26.01.2006 №179 із змінами, внесеними згідно з Ліцензійні умови затверджено Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 12.03.2009 №1398 [8].

4. надання послуг з технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж, мереж ефірного теле- і радіомовлення, проводового радіомовлення та телемереж. Ліцензійні умови затверджено Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 11.11.2010 №513 [9].

Слід відзначити жорсткість вимог до оформлення документів, що подаються для одержання ліцензії. Такі вимоги дозволяють державним органам, що здійснюють ліцензійну діяльність у сфері телекомунікацій, максимально продуктивно реалізовувати принцип законності в діяльності суб'єктів господарювання з надання телекомунікаційних послуг споживачам. Так, у Рішенні [8] серед них: наявність не менше 30% працівників, які мають базову вищу освіту в галузі інформаційно-комунікаційних технологій та досвід роботи у сфері телекомунікацій не менше одного року; наявність документів, що підтверджують фінансову можливість суб'єкта господарювання здійснювати діяльність у сфері телекомунікацій з надання послуг мобільного телефонного зв'язку тощо. Проте ст. 45 Закону України «Про телекомунікації» встановлює вичерпний перелік документів, що повинен надати суб'єкт господарювання до Національної комісії з питань регулювання зв'язку України для отримання ліцензії та забороняє вищевказаному

органу державної влади вимагати від ліцензіата інші документи, які не передбачені Законом України «Про телекомунікації». Вказані Ліцензійні умови встановлюють закритий перелік кваліфікаційних, організаційних та технологічних вимог до суб'єкта господарювання, який надає послуги мобільного телефонного зв'язку. Особливі умови містять обов'язкові для виконання конкретним ліцензіатом додаткові умови щодо здійснення діяльності за ліцензією, не визначені п. 4.1 Рішення. Таким чином, орган державної влади при видачі ліцензії суб'єкту господарювання може оперативнo корегувати конкретні ліцензійні умови в конкретних ліцензіях, не втрачаючи разом з тим можливості здійснювати опосередкований контроль за діяльністю ліцензіата. Пункт 1.4 Рішення вимагає від суб'єктів господарювання, які надають послуги мобільного телефонного зв'язку, наявності ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України, ліцензії на здійснення відповідного виду діяльності у сфері телекомунікацій, а також відповідних дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів. Сама ліцензія на здійснення відповідного виду діяльності надає право суб'єкту господарської діяльності надавати послуги мобільного телефонного зв'язку, здійснювати технічне обслуговування та експлуатацію мереж мобільного зв'язку та каналів електровз'язку (п. 1.8 Рішення).

Зазначений вище перелік видів діяльності у сфері телекомунікацій, які ліцензуються, є виключним. На останньому треба наголосити, тому що певний час через суперечливе правове регулювання не було чіткості у визначенні необхідності ліцензування послуг доступу до мережі Інтернет. З цього питання виникали численні

звернення суб'єктів ринку телекомунікацій до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКР-ЗІ). Остання дала відповідні роз'яснення [10]. Було зазначено, що згідно підпункту 4 пункту 13 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян» від 16 січня 2014 р. №721-VII частину сьому статті 42 Закону України «Про телекомунікації» (перелік видів діяльності у сфері телекомунікацій, що підлягають ліцензуванню) було доповнено пунктом 5, згідно з яким ліцензуванню з 1 травня 2014 року підлягав такий вид діяльності у сфері телекомунікацій як надання послуг доступу до мережі Інтернет. Водночас, відповідно до Закону України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» від 28 січня 2014 р. №732-VII, який набрав чинності 02 лютого 2014 року, визнано таким, що втратив чинність Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян» від 16 січня 2014 р. №721-VII.

Таким чином, з 02 лютого 2014 року Закон України «Про телекомунікації» діє в редакції, яка була чинною станом на 21 січня 2014 року. Вказане підтверджено офіційною позицією Міністерства юстиції України, яка розміщена на офіційному веб-сайті цього Міністерства.

Враховуючи вищенаведене зазначається, що частиною сьомою статті 42 Закону України «Про телекомунікації» визначений вичерпний перелік видів діяльності у сфері телекомунікацій, що підлягають ліцензуванню. Оскільки вид діяльності з надання послуг

доступу до мережі Інтернет не входить до вказаного переліку, необхідність отримання ліцензії на вказаний вид діяльності відсутня.

Для здійснення діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг доступу до Інтернету слід керуватися листом-роз'ясненням для операторів, провайдерів телекомунікацій, який розміщено на офіційній сторінці НКРЗІ в мережі Інтернет [11].

Треба зазначити, що на сьогодні органом державного регулювання у сфері телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом та надання послуг поштового зв'язку у визначеній сфері є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ). Вона здійснює повноваження органу ліцензування, дозвільного органу, регуляторного органу та органу державного нагляду (контролю) та створено Указом Президента України №1067/2011 від 23.11.2011 на виконання Закону. Цим же Указом затверджено Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ) [12]. Згідно з Положенням, НКРЗІ є державним колегіальним органом, підпорядкованим Президенту України та підзвітним Верховній Раді України.

Розміри та порядок зарахування плати за видачу, переоформлення, видачу дубліката, копії ліцензії на провадження діяльності у сфері телекомунікацій і продовження строку її дії регулюються Постановою Кабінету Міністрів України від 16.06.2004 № 773 [13].

Процедура продовження строку дії ліцензії визначена статтею 49 Закону.

Частиною восьмою статті 49 Закону встановлено, що процедура продовження терміну дії ліцензії застосовується тільки до тих видів діяльності, які ліцензуються відповідно до цього Закону.

Що ж до принципів ліцензування послуг зв'язку в країнах Європи, то їх встановлює Директива Європейського Парламенту і Ради «Про спільну базу для загальних дозволів та індивідуальних ліцензій в сфері телекомунікаційних послуг» [14]. Даний документ встановлює можливість діяльності операторів у загальних рамках дозволів та/або індивідуальних ліцензій. Загальні дозволи містять визначення органом регулювання загальнообов'язкових умов, які покликані забезпечувати:

1. захист користувачів та замовників послуг (попереднє погодження державними органами регулювання стандартного договору із замовниками, складання докладних рахунків, виконання процедури вирішення спірних питань, опублікування та повідомлення про будь-які зміни умов доступу);
2. надання відомостей про споживачів з метою розміщення цієї інформації в універсальних довідниках;
3. надання послуг екстреним службам тощо. За наявності загального дозволу оператору не потрібно отримувати будь-які попередні дозволи державних органів, щоб розпочати надання послуг зв'язку. Держави Європейського Союзу можуть вимагати від підприємства, яке має загальний дозвіл, до початку надання послуги повідомити органи регулювання про свій намір та надати інформацію про свої послуги. Таким чином, процедура отримання загального дозволу має характер повідомлення. Однак, Директива Європейського Парламенту [14] передбачає закритий перелік випадків, за яких можуть видаватися індивідуальні ліцензії з метою:
  - а) дозволу на доступ до радіочастот або номерного ресурсу;

б) надання особливих прав стосовно доступу до громадських чи приватних земель;

в) накладення на суб'єкта господарської діяльності, що оформлює ліцензію певних зобов'язань, зокрема вимоги надання загальнодоступних послуг;

г) накладення особливих зобов'язань відповідно до правил Європейського Союзу, що стосуються конкуренції (коли власник ліцензії має

більшу ринкову частку в сегментах громадських мереж зв'язку та надання загальнодоступних послуг).

Отже, можемо зробити висновок про те, що в країнах Європейського Союзу ліцензійна система гармонійно співіснує із дозвільною системою, що значно спрощує порядок оформлення (отримання дозволу) та діяльності (надання певних послуг) суб'єктом господарювання у сфері телекомунікацій.

Література

1. Про телекомунікації: Закон України від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV // Офіційний вісник України. -2003. - № 51. - Ст. 2644.
2. Добрин С. Обзор отдельных аспектов российского законодательства в области телекоммуникаций/Сергей Добрин//Мобильные телекоммуникации. - 2006. - № 9. - С. 29-34.
3. Стройко И. Новое означает лучшее? / Ирина Стройко // Юридическая практика. - 2006. - № 17. -С. 1, 16-17.
4. Титов А. С. Лицензирование в области связи в современных условиях / А. С. Титов // IKS -on-line. -2006. - № 7. - С. 44-48.
5. Невядовський В.О. Правове регулювання та проблеми ліцензування у сфері телекомунікацій [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://pravoznavec.com.ua/period/articl>.
6. Ліцензійні умови здійснення діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг фіксованого телефонного зв'язку з використанням безпроводового доступу до телекомунікаційної мережі з правом технічного обслуговування і надання в користування каналів електрозв'язку: місцевого, міжміського, міжнародного [Електронний ресурс]: затв. Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 29.07.2010 №348. Режим доступу: <http://www.nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=52&language=uk>.
7. Ліцензійні умови здійснення діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг фіксованого телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку: місцевого, міжміського, міжнародного [Електронний ресурс]: затв. Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 10.12.2009 №1789 – Режим доступу: <http://www.nkrzi.gov.ua/images/upload/124/3943/2a51ba1c929ff1c2f4723f25d7d9a72pdf>.
8. Ліцензійні умови надання послуг рухомого (мобільного) телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку; Ліцензійні умови [Електронний ресурс]: затв. Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 26.01.2006 №17 – Режим доступу: <http://www.nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=52&language=uk>.
9. Ліцензійні умови здійснення діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг з технічного обслуговування і експлуатації телекомунікаційних мереж, мереж

4. ефірного теле- та радіомовлення, проводового радіомовлення та телемереж [Електронний ресурс]: затв. Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України від 11.11.2010 №513 – Режим доступу: <http://www.nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=52&language=uk>.
10. Про перелік видів діяльності у сфері телекомунікацій, що підлягають ліцензуванню [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=66&language=uk>.
11. Лист-роз'яснення для операторів, провайдерів телекомунікацій [Електронний ресурс]: – Режим доступу: www.nkrzi.gov.ua/uk/1216196124/1216196258/.
12. Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації [Електронний ресурс]: затв. Указом Президента України №1067/2011 від 23.11.2011– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1067/2011>.
13. Про розміри та порядок зарахування плати за видачу, переоформлення, видачу дубліката, копії ліцензії на провадження діяльності у сфері телекомунікацій і продовження строку її дії [Електронний ресурс]: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 16.06.2004 №773– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/773-2004-%D0%BF>.
14. Про спільну базу для загальних дозволів та індивідуальних ліцензій в сфері телекомунікаційних послуг: директива Європейського Парламенту і Ради від 10 квітня 1997 р. №97/13/ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.